

ROZWÓJ SPOŁECZNY

Rozwój społeczny oznacza nabywanie umiejętności zachowania się zgodnego ze społecznymi oczekiwaniami.

To, czy dzieci nauczą się dostosowywać do oczekiwań społecznych i czy staną się uspołecznione, zależy od czterech następujących czynników.

1. Ważne są liczne okazje do uspołeczniania się.

Dzieci nie mogą nauczyć się współżycia z innymi ludźmi, jeżeli większość swego czasu spędzają same. Z każdym rokiem potrzebują one więcej okazji nie tylko do przebywania z innymi dziećmi w ich wieku i na ich poziomie rozwoju, lecz również z dorosłymi w różnym wieku i o różnych doświadczeniach.

2. Dzieci muszą być zdolne do porozumiewania się z innymi.

Mowa jest ważnym czynnikiem uspołecznienia.

3. Dzieci uczą się postępować społecznie tylko wówczas, gdy są motywowane do takiego postępowania.

Ich motywacja zależy w znacznej mierze od tego, ile zadowolenia czerpią z aktywności społecznej. Jeżeli kontakty z innymi ludźmi sprawiają dzieciom radość, będą one chciały te kontakty powtarzać. Unikać będą kontaktów sprawiających im niewielką przyjemność albo wręcz przykrość.

4. Istotne znaczenie ma efektywna metoda uczenia się pod kierunkiem.

Dzieci uczą się pewnych wzorów zachowań, niezbędnych do dobrego przystosowania społecznego, poprzez próby i błędy. Uczą się również przez praktyczne pełnienie ról – naśladowanie ludzi, z którymi się identyfikują.

W dzieciństwie najważniejszą instytucją uspołeczniającą jest rodzina. Gdy dzieci rozpoczynają naukę w szkole, wpływ na ich uspołecznienie zaczynają wywierać nauczyciele, ale wpływ rówieśników jest zazwyczaj większy od wpływu czy to nauczyciela, czy rodziny.

Zachowania społeczne i postawy dzieci odzwierciedlają sposób traktowania ich w domu. Dzieci, które czują się odrzucone przez swoich rodziców lub rodzeństwo, mogą koncentrować swoją uwagę na własnych przeżyciach wewnętrznych. Przeciwnie, rodzice kochający i akceptujący zachęcają swoje dzieci do zachowań prospołecznych.

Dzieci wychowywane w domach stosujących demokratyczny styl wychowania przystosowują się społecznie najlepiej. Te dzieci, którym się zanadto pobbłaża, wykazują tendencje do bierności i wycofywania się. Dzieci, wobec których stosuje się autorytarne metody wychowawcze, są raczej ciche, nieodporne psychicznie, a ich ciekawość i twórczość bywają ograniczane przez naciski ze strony rodziców.

Tylko wówczas, gdy stosunki społeczne z członkami rodziny sprawiają dziecku zadowolenie, może ono znaleźć pełne zadowolenie w kontaktach społecznych z osobami spoza domu rodzinnego, wykształcić w sobie zdrowe postawy w stosunku do innych ludzi i nauczyć się działania zyskującego popularność w grupie rówieśników.

Wzory zachowań aspołecznych

1. Negatywizm

Jest to przeciwstawienie – odmowa zrobienia tego, o co dziecko było proszone lub co mu polecono zrobić.

2. Agresja

Agresja jest rzeczywistym aktem wrogości lub grożeniem nim, zwykle nie spowodowanym przez inną osobę. Dzieci mogą wyrazić swoją agresję w fizycznych lub słownych atakach na kogoś drugiego, zazwyczaj na mniejsze dziecko.

3. Klótnie

Są to gniewne spory, które zwykle powstają, gdy jedna osoba bez powodu atakuje drugą. Klótnia różni się od agresji tym, że uczestniczą w niej dwie osoby lub większa ich liczba, podczas gdy agresja jest czynem indywidualnym.

4. Dokuczanie i znęcanie się

Dokuczanie jest słownym atakiem na drugiego, a w znęcaniu się ma miejsce atak fizyczny. W obydwu przypadkach atakujący ma satysfakcję, obserwując, że ofiara odczuwa przykrość i próbuje się odwzajemnić.

5. Zachowanie wyniosłe

Wynoszenie się nad innych jest tendencją do dominowania nad innymi lub do „rządzenia” nimi. Właściwie pokierowana, cecha ta może być znamieniem przywódcy, lecz zwykle tak nie jest i w rezultacie prowadzi do odrzucenia dziecka przez grupę społeczną.

6. Egocentryzm

Jest to skłonność do myślenia i mówienia o sobie. Czy ta tendencja zaniknie, utrwali się lub nawet nasili, zależy od tego, czy dziecko zdaje sobie sprawę, że jest ona przyczyną niepopularności w grupie.

Trudności w dobrym społecznym przystosowaniu się

Wiele okoliczności powoduje, iż dzieci napotykają trudności w swych staraniach o dobre przystosowanie się do otoczenia.

1. Jeżeli w domu rodzinnym dzieci miały złe wzory przystosowania społecznego, trudno im będzie przystosować się dobrze pod tym względem poza domem, nawet gdyby je bardzo do tego zachęcać. Dzieci wychowywane metodami autorytarnymi, mają często niechętną postawę w stosunku do każdego autorytetu. Gdy system wychowawczy w rodzinie cechuje zbyt duża pobłażliwość, dzieci lekceważą życzenia innych, uważając, że mogą nie liczyć się z nikim.
2. Jeżeli dom rodzinny dostarcza dzieciom złych wzorów do naśladowania, będzie im to poważnie przeszkadzało w ich społecznym przystosowaniu się poza domem. U dzieci odrzuconych przez rodziców lub naśladowujących rodziców, których postępowanie odbiega od przyjętych norm, mogą przejściowo rozwinąć się postawy agresywne.
3. Brak motywacji do uczenia się zachowań społecznych jest często rezultatem wczesnych negatywnych doświadczeń społecznych w domu lub poza domem.
4. Nawet, gdy dzieci mają silną motywację, żeby nauczyć się dobrego przystosowania społecznego, mogą otrzymywać zbyt mało wskazówek i pomocy, jak się tego nauczyć. Nierzadko rodzice wierzą na przykład, że dzieci „wyrosną” ze swej agresywności, gdy będą starsze i zdobędą więcej doświadczenia w kontaktach społecznych. Nie wróży to nic dobrego.